

A MUNKÁSOK BIZTOSÍTÁSA BALESET ELLEN AUSZTRIÁBAN.

Azon érdeklődés mellett, melylyel a munkások biztosítása balesetek ellen immár nálunk is találkozik, főleg két ország törvényhozása érdemel különös figyelmet: Németországé és Ausztriáé.

A kezdeményezés érdeme Németországé, de épp azért ott csak nehéz és hosszas vajadások után jutottak el a mai törvényhez. Mert az első lépést e téren Németország tulajdonképen már 1871-ben tette a szavatossági törvénnyel, mely baleset előfordultával a vállalkozót kártérítésre kötelezi. Tíz évvel utóbb az 1881-iki javaslattal tette a német kormány az első kísérletet arra, hogy a vállalkozó kártérítési kötelezettsége helyébe a munkások kötelező biztosítását állítsa, de e törekvését több sikertelen kísérlet után csak az 1884-iki törvénnyel valósíthatta meg.

A német törvényhozásnak a kötelező biztosítás behozatalára irányuló többszörös kísérletei közben és azok hatása alatt indultak meg az osztrák törvényhozás hasonirányu törekvései. S habár a törvény létrehozatala itt is hosszabb időt vett igénybe oly elvi ellentétek mint Németországban még sem merültek föl, mert az eszmék azon tisztulása, mely időközben Németországban bekövetkezett, természetesen nem maradhatott hatás nélkül, Ausztriára. 1883. deczember 4-ikén, tehát még mielőtt a német törvényhozás végleges eredményre juthatott volna, terjesztette elő az osztrák kormány első javaslatát, mely a két fő pontban: t. i. a magántársulati biztosítás kizárásában és a biztosításnak egyelőre az iparra való korlátozásában, megegyezik ugyan a németországi törvényhozással, de némely jelentékeny részletben tetemesen eltért attól. Így nevezetesen a biztosítás szervezését az osztrák javaslat területi alapra fektette, míg a német törvényhozás hosszas keresgélés után a foglalkozási szövetkezetekre bízta a feladatot. A biztosítási költségek viselését illetőleg az osztrák javaslat a tőkefedezeti rendszert fogadta el, melynél a

hozzájárulási költség egy állandó összegben akkép szabatik meg, hogy a zelegendő legyen minden eshetőséggel szemben; míg Németországban végül a kivetési rendszert fogadták el, melynél az évi hozzájárulási költség csak a valószínű évi szükséglet arányában szabatik ki. A költségek viselését illetőleg az osztrák javaslat egy bizonyos szerény mértékig a munkásokat is bevonta, míg a német törvényhozás a biztosítás terheit egészen a vállalkozóra hárította. És végül a carentialis időt, vagyis azt az időt, melyre a keresetképtelenné vált munkás segélyt nem kap, az osztrák javaslat 4 hétre korlátozta, míg a német törvény azt 13 hétben állapította meg.

Az osztrák birodalmi tanács iparügyi bizottsága 1885. február 24-ikén adta be jelentését, és abban a javaslat mindezen felsorolt pontjait helyeselve, azt magáévá tette, és csak a részletekben tartotta szükségesnek változtatásokat tenni. A kisebbségi vélemény ellenben azt sürgette, hogy a baleseti biztosítás behozatala előtt a betegségi biztosítás rendeztessék, továbbá, hogy a biztosítás a mezőgazdasági munkásokra is kiterjesztessék, a területi szervezet helyébe a foglalkozási szövetkezetek állíttassanak, a munkások minden hozzájárulástól fölmentessenek, és a carentialis idő hat hétben állapíttassék meg. De mindez eltérések mellett a javaslat kiindulási pontjában, hogy t. i. a munkásokra súlyosodó balesetek ellen csak a munkások biztosítása, és nem a vállalkozók kártérítési kötelezettsége útján kell segíteni, a kisebbségi vélemény is osztozott. A bizottság többsége által javasolt kisebb rendű módosítások szellemében átdolgozott második javaslatot 1886. január 28-ikán nyújtotta be a kormány az osztrák képviselőháznak. S noha a részletek felett hosszas vita folyt, úgy hogy a törvény csak 1887. december 17-ikén jött létre, az eredeti javaslat főbb intézkedései nem igen szenvedtek lényeges változtatást.

Mennyire ugyanegy alapon állott az osztrák kormány két javaslata, mutatja az, hogy a második javaslat (75 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Abgeordnetenhauses X. Session) egész terjedelmében lenyomatta az első javaslatot, az arra vonatkozó bizottsági jelentéssel együtt, a nélkül, hogy ujabban bővebb részletezésekbe bocsátkozott volna. A második javaslat tehát lényegében fentartotta a korábbi indokolást, melynek általános része majdnem kizárólag azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a baleset által sújtott munkásokon a vállalkozók kárté-

ritési kötelezettsége vagy a munkások kötelező biztosítása által lehet-e, minden fontos érvek komoly számbavétele mellett, segíteni, s e fejtegetésekben föltétlenül az előbbi megoldási mód mellett foglalt állást. Ez érveléssel akarom tehát én is első sorban megismertetni az olvasót.

Az első indokolás bevezetésében utal arra, hogy eltekintve az 1869. márczius 5-iki vasuti törvénytől, mely a vasutakat felelőssé teszi a vasutak által előidézett testi sérülésekért és halálesetekért általában, s így az olyanokért is, melyeknek a vasutak alkalmazottai estek áldozatul, minden más vállalatban előforduló baleseteknél csak az általános polgári törvénykönyv határozatai voltak irányadók, melyek, némely kisebb eltéréseket számba nem véve, abban foglalhatók össze, hogy a vállalkozó a balesetért csak annyiban felelős, a mennyiben a baleset bekövetkeztéért őt magát hiba terheli. Ellenben nem felelős a vállalkozó oly balesetért, mely az ő alkalmazottait terheli, ha csak ezen személyek kiválasztásában vagy meghagyásában hiba (*culpa in eligendo*) nem terheli.

Tekintettel más országok törvényhozására és az iparnak fejlődésével fokozódó veszélyekre, az indokolás szükségesnek jelzi, hogy a vállalkozók felelőssége minden körülmények közt szélesebb alapokra fektettség. E felfogásnak hódolt az osztrák kormány, midőn az 1880-ban benyújtott ipartörvény javaslatának 94. §-ában azon esetben is kártérítésre kötelezi a vállalkozót, ha a baleset azért következett be, mert alkalmazottja az előirt intézkedéseket elmulasztotta vagy az alkalmazottakat valami más hiba terheli. Ez intézkedés megegyezik az 1871. június 4-iki német felelősségi törvényvel, mely a bányák, kőbányák és gyárak vállalkozóit a vállalataikban előforduló baleseteknél kártérítésre kötelezi, ha a baleset a vállalkozó megbizottjának, vagy a vállalkozó által alkalmazott személynek hibájából áll elő. Az eredményt mindazáltal, melyet e szakasz Németországban maga után vont, az indokolás olyannak jelzi, mely sem a munkaadót, sem a munkást ki nem elégítette, s a közöttük való viszonyt inkább rontotta mint javította.

Ez állítás igazolására az osztrák indokolás hivatkozik az 1881. német javaslatra, mely e tekintetben épen nem nyilatkozik kedvezően. Az a körülmény, mondja az utóbbi, hogy a munkásnak a vállalkozó vagy az ez által alkalmazott egyén hibáját kell bizonyítania, a törvény jótéteményeit a munkásra nézve a

legtöbb esetben megsemmisítette. Ez a bizonyítás, mely már magában is nehéz, még súlyosabbá válik az által, hogy kivált az elemi erők által előidézett baleseteknél, az a helyiség és az a berendezés, melynek megállapítására a legfőbb súly fektetendő, a baleset által a felismerhetetlenségig megváltozik, s hogy azok a személyek, a kiknek tanuskodása a legtöbb értékkel bírna, a baleset folytán megsérültek vagy megölettek, úgy hogy épp a szerencsétlenség következtében tanuskodásra nem alkalmasak. De különben is a vállalkozója ellen pert indító munkás helyzete, már anyagi és műveltségi viszonyainál fogva is, igen hátrányos. A perek mind az által nem ritkák, mert a munkások közt az a hír terjedt el, hogy ha saját hibájuk nélkül érte őket a baleset, a vállalkozó föltétlenül kártérítéssel tartozik. De még ott is, hol ez a felfogás nem vert gyökeret, az a tény, hogy a baleset mindig különböző körülmények találkozása folytán jő létre, a munkást arra a felfogásra vezeti, hogy a balesetért a vállalkozót terheli a hiba. S minthogy a szegényjog védelme alatt ingyen perelő munkást a perköltségek nem riasztják vissza, és más részt a vállalkozó fél a gyakran magas követelések megadásából származó következményektől, igen sok esetben, midőn a vállalkozó, különben méltányosságától és humanitásától vezettetve, egy vagy más alakban, a viszonyokhoz mért támogatásban részesítette volna a munkást, az utóbbi egy képzeleti jogra támaszkodva, teljes kárpótlást követel, és a vállalkozó szintén teljesen jogosan vél eljárni, ha minden kötelezettséget tagad. A következés tehát az, hogy vagy oly kártérítésre ítélik a vállalkozót, melyet jogtalanoknak tart, vagy hogy a munkás elveszti azt a támogatást is, melyet a vállalkozó kötelességérzete vagy jóakarata különben neki megadott volna. Ily körülmények közt csak elkeseredés keletkezik munkás és vállalkozó közt, mely minden újabb eset által csak újabb tápot nyer.

Növeli még az elkeseredést a biztosítási ügy mai szervezete. A biztosítótársulatok, üzleti érdekből a baleseteknél csak akkor fedezik a kártérítést, ha a biztosító vállalkozó a kártérítésre a törvény által világosan kötelezve van. Ez okból nem engedhetik át a vállalkozónak azt a jogot, hogy ő döntsön a munkás által ellene támasztott igények helyessége felett, a minek következtében a vállalkozó nem vezettetheti magát oly tekintetek által, melyek, ha maga döntene e kérdésben, talán elhallgattatnák nem egy kételyét jogi kötelezettsége iránt. A felelősségi törvényre alapi-

tott igények nagymérvű kétéssége mellett nem lehet tehát azon csodálkozni, hogy a biztosító társaságok többsége a legtöbb esetben csak akkor fizet, ha a kérdéses kártérítési igény ítéletileg meg van állapítva. De még ott is, hol ez elvet nem követik, a baleset ellen biztosított munkaadóra nézve az ellene támasztott igények jogosultságának elismerése igen meg van nehezítve az által, hogy a biztosító társulat elleni igényét csak úgy érvényesítheti, ha elismeri, hogy a baleset az ő vagy az általa megbízott személy hibájából állott elő. A szabály tehát az, hogy a munkaadó minden oly esetben, melyben tőle kártérítést követelnek, kénytelen magát a munkás által bepereltetni. Bármily kellemetlen az ily helyzet a jóakaró vállalkozóra nézve, még sem mondhat le a biztosításról, mert ez nyújtja neki az egyedüli módot arra, hogy oly károk ellen védekezzen, melyek nagyságuk mellett vállalata fenmaradását is kockáztathatják. A bírói belátás korlátlanága mellett, melyre a törvény a kár megállapítását bizza, a kártérítés a munkabér egész összegéig terjedhet, és a tapasztalás szerint az ily esetek nem ritkák. Ily módon a baleset által sújtott munkás oly kártérítéshez jut, mely az állami és más közszolgálatoknál nem fordul elő, és a mely, tekintettel arra, hogy a meg nem sérült munkás nem egyszer kereset nélkül van, vagy legalább kevesebbet kénytelen dolgozni, és viszont a megsérült munkás állandóan vagy legalább időközönként részleg keresetképes is lehet, nem igazolt. Másrészt azonban a kártérítési igény oly előfeltételekhez van kötve, hogy csak igen kevés esetben érvényesülhet, míg a legtöbb esetben a megsérült munkás a nyilvános szegényápolásra vagy a magán jótékonyagra van utalva.

Eddig a német indokolás, a melynek alapján az osztrák javaslat megjegyzi, hogy a felelősségi törvény mellett Németországban előállott bajok Ausztriában hasonló vagy még élesebb módon nyilatkoznának, tekintettel különösen az osztrák perrendtartás reformot követelő állapotára. A perek ennek következtében még számosabbak és még hosszadalmasabbak lennének, és különösen félni kellene attól, hogy az uralkodó formalistikus felfogás mellett, a »non jus deficit sed probatio« elvének alkalmazásával, az anyagilag igazolt, de számszerűleg nehezen megállapítható igények figyelembe nem vétetnének. Németországban a pereknek csak 12⁰/₀-a végződött a kártérítési igény elismerésével, Ausztriában az arány még kedvezőtlenebb lenne,

s így ily módon a kártérítési kérdés szerencsés megoldása nem várható.

Lehetne arra is gondolni, folytatja az indokolás, hogy a munkás helyzetét könnyítsük az által, hogy a bizonyítás terhét megosztjuk, főleg annak vélelmezésével, hogy a hiba a vállalkozót vagy annak megbizottját terheli. Szóval ugyanazt az elvet alkalmazni a többi vállalatokra mint a vasutakra, és a vállalkozót minden balesetért felelőssé tenni, ha azt be nem bizonyítja, hogy a szerencsétlenség vis major, vagy a munkás saját hibája következtében állott elő.

De ez sem vezetne eredményre. Először azért nem, mert az igen érzékenyen sújtaná a vállalkozót és azért még erősebb védekezésre sarkalná őt. Másodszor és főleg azonban azért, mert mind e módozatok nem orvosolnák a felelősségi elv legfőbb baját, minthogy nem engednék meg, hogy a munkás kártérítést kapjon minden oly baleset alkalmával, a melynél azt a méltányosság és az összeség érdeke megkívánja, akkép, hogy se az ipar ne terheltessék meg túlságosan, se a munkások és vállalkozók közötti viszony meg ne romoljék. Minden oly szabályozás, mely a munkás igényét a vállalkozó valóságos vagy képzelt hibájától teszi függővé, azzal a veszélylyel van összekötve, hogy annak érvényesítése minden egyes esetben vitás lesz, a mi által a munkás a legjobb esetben is csak későn kapja meg kártérítését és időközben nyomorba jut. És minél pontosabban lesz ezen hiba esete körülírva, annál inkább fog az ítélet kifelé az esetlegesség vagy önkény színében jelentkezni, a mi sem az igazságszolgáltatás tekintélyét, sem a vállalkozó és munkás közötti viszony jóságát nem fogja előmozdítani.

Hasonló következményektől való félelem vezette a német törvényhozást arra, hogy a biztosítási ügyet fejleszteni igyekezzék, a mit a felelősségi törvény 4. §.-a által akart elérni, mely azt mondja, hogy ha a baleset által sújtott munkás valami segítő, vagy biztosító intézetnél biztosítva volt, úgy ez intézet szolgáltatása a vállalkozó által nyújtandó kártérítésbe betudandó, feltéve, hogy a vállalkozó a biztosítás költségeihez legalább egy harmaddal hozzájárult. E pont tárgyalásánál kiemelték, hogy a baleseti biztosítás fejlesztése a kártérítési kötelezettség mellett úgy a munkás mint a vállalkozó érdekében áll. Mert az elsőre nézve megszűnik a kártérítés bizonytalansága, és azon kívül, még a vállalkozó hozzájárulása mellett, sok oly esetben is kap

kártérítést, melyre a kártérítési kötelezettség ki nem terjedt. A vállalkozóra nézve viszont legalább is nagy erkölcsi előny van abban, hogy a munkás minden balesetnél kap kárpótlást, s így olyankor is, a midőn a törvény szerint a vállalkozó nem köteles kártérítést adni. Ez a körülmény vezette az osztrák kormányt arra, hogy az ipartörvényre vonatkozó javaslatának 94. §-ában hasonló intézkedést vegyen föl. A már többször felhozott német javaslat tanúsága szerint azonban ez a törvényes intézkedés sem vezetett kedvező sikerre. Mert igaz ugyan, hogy a biztosító intézetek üzlete igen emelkedett, de a várt eredmény mégis elmaradt. És pedig egyrészt azért, mivel a legtöbb magánintézet, részvényesei érdekében, lehetőleg szűkre szabta szolgáltatásait, s hogy a sokszor tulságos, sőt szemérmetlen követelések ellen védekezhessék, rend szerint perre hagyta jönni a dolgot. Másrészt a legtöbb esetben az intézetek csak a kártérítési felelőségről szóló törvény körébe eső balesetekre nézve fogadták el a biztosítást, a mi ismét arra vezetett, hogy a vállalkozó még akkor is perre vitte az ügyet, és csak a munkásra nézve kedvező ítélet után szolgáltatatta a kártérítést, midőn a fennálló törvény szerint is kártérítésre kötelezettnek érezte magát, nehogy különben a biztosítási társulat elleni igényeit elveszítse.

Segíteni tehát a bajon, úgy mond az osztrák indokolás, a kártérítési kötelezettség behozatala vagy kiterjesztése által nem lehet. E mellett mindig perre fog kerülni a dolog, és elmérgesedik a munkás és vállalkozó közötti viszony. Segíteni csak egy általános baleset elleni biztosítással lehet, melyhez a munkás és vállalkozó közösen, habár kényszerítve, hozzájárulni tartozik, és a melynél a munkás, vagy annak hátramaradottai minden baleset előfordul-tával méltányos ellátásban részesülnek. A biztosításnak ki kell terjeszkednie minden balesetre, akár a vállalkozót vagy megbizottját terhelje a hiba, akár a véletlen idézte azt elő. Mert ha csak azokat a baleseteket hagynók is ki, melyeknél a véletlen vagy a munkás ügyetlensége játszott közbe, a kártérítési igény ismét bizonytalan maradna, annál is inkább, minthogy a legtöbb baleset a legkülönbözőbb körülmények találkozásából ered. Kivételt csak az esetben lehet tenni, ha a balesetet a munkás szándékosan idézi elő, de az ártatlan hátramaradottak igényeire még ekkor is tekintettel kell lenni.

Az általános elvek ezen ismertetése után térjünk át a részletekre:

A kötelező biztosítás alá tartoznak s az üzemnél előálló esetek ellen a törvény határozatai szerint biztosítandók: a munkások, tisztviselők, tanoncok és gyakornokok, kik gyárakban, hutákban, fenn nem tartott érczetek kiaknázó bányákban, hajógyárakban és kőbányákban dolgoznak. Továbbá azok, kik az építkezésnél vannak elfoglalva, a mennyiben nem a vidéken épített földszintes, vagy gazdasági épületekről van szó. A fönnebbi iparokkal egyenlő tekintet alá esnek azok, melyek robbanó anyagokkal foglalkoznak. Továbbá a mezőgazdasági és erdei üzemek, melyek gőzkazánnal vagy oly hajtó erővel dolgoznak, mely elemi erővel vagy állatokkal hozatik mozgásba. Az utóbbiak azonban csak úgy, ha állandóan alkalmaznak erőművi gépeket, és ott, hol ezen mezőgazdasági vagy erdészeti üzemekben csak bizonyos személyek vannak a gépekkel járó veszélyeknek kitéve, a biztosítási kötelezettség csak ezekre vonatkozik. A fönntartott érczetek kiaknázó bányákban foglalkozó munkásokra vonatkozólag külön törvény intézkedik. — Vasutak és belhajózási üzemek csak annyiban tartoznak a törvény alá, a mennyiben valamely fönnebb említett vállalat kiegészítő részét képezik. Azon vasuti alkalmazottakra azonban, a kikre az 1869. márczius 5-iki törvény ki nem terjed, szintén a kötelező biztosításnak vannak alávetve. A tengeri hajózási vállalatokra e törvény nem terjed ki. A belügyminiszter fel van hatalmazva egyes itt felsorolt vállalatokat a biztosítási kötelezettség alól fölmentetni és viszont olyanokat, melyek itt felsorolva nincsenek, az alá bevonni. Az állami, tartományi, községi vagy alapítványi üzemekre a törvény nem terjed ki (1.—4. §§.)

Ezen első négy szakasz indokolása röviden következőleg vonható össze. A törvény csak a nagy ipart vagy a veszélyes üzemeket kívánta fölvenni, mint a melyeknél a gondoskodás a legszükségesebb. Ezért kihagyta a kézmű ipart, a mennyiben az nem dolgozik erőművi gépekkel. A kis ipar bevonása ellen szól különben is egy állandó szervezet hiánya, valamint az is, hogy itt a munkaadó sokszor igen szerény viszonyok közt van, s a biztosításból eredő költségeket alig viselhetné el. A mezőgazdaságot általában, a mennyiben erőművi gépeket nem alkalmaz, szintén kihagyta a törvény, mert itt sincs egy állandó szervezet, és mert a mezei munkásnál az ily törvény szüksége nem oly erős. A mezőgazdasági mellékiparok, a mennyiben gyárakul tekinthetők, természetesen a törvény alá tartoznak. A mi a tisztviselőket illeti,

azokat a kormány javaslata csak annyiban vette föl, a mennyiben fizetésök 800 frtot meg nem halad, de az ipari bizottság a korlátozást elvetette, nem csak azért, mert a tisztviselő ép úgy ki van téve a veszélynek és ép úgy segélyre szorul, hanem és főleg azért, mert így a valamivel jobban fizetett tisztviselő rosszabb helyzetbe jutna, mint a legszegényebb munkás. A bányákat a társládák daczára nem hagyta ki a törvény, azért, mert azok sok tekintetben nem felelnek meg éppen baleseteknél e feladatnak, és mert különben a legveszélyesebb bányauzem rosszabb helyzetbe jutott volna mint más kevésbé veszélyes foglalkozás. — A vasutakat kihagyta a törvény, azért, mert már is a kártérítési törvény alá tartoznak, továbbá mert nem birnak állandó üzem-helylyel, és mert a Magyarországgal való viszony folytán bevonásuk sok nehézséggel járna. Hasonlókép kihagyta a törvény a tengeri törvényeknek alá vetett hajózást, mert az ide tartozó hajók szintén nem birnak állandó üzem-helylyel, mert azok idegen országokat is érintenek, és mert a Magyarországgal való viszony itt is megnehezíti az eljárást. — A belügyminiszternek adott felhatalmazást a viszonyoknak nagyon eltérő volta teszi szükségessé. — A nyilvános jellegű üzemek kivonását az ott alkalmazottak más irányú ellátása igazolja.

A kártérítés tárgyát, terjedelmét és kiszámítását következőleg állapítja meg a törvény. A kártérítés az 1,200 forintig terjedő évi kereset alapján szabatik ki, a melybe az osztalékok és természetbeni járandóságok is beszámíttatnak. Tanoncoknál s általában azoknál, kik semmi vagy nem teljes fizetést kapnak, a legkisebb teljes fizetésű munkás keresete szolgál alapul, a mennyiben az 300 frtot meg nem halad. Testi sérülésnél a károsult az ötödik héttől fogva munkaképtelensége tartamára járadékot kap, mely teljes munkaképtelenségnél a kereset 60°/_o-a, részleges munkaképtelenségnél az előbbinek egy törtje, mely azonban a kereset 50°/_o-ánál több nem lehet. A megsérült a kártérítéstől elesik, ha a balesetet szándékosan idézte elő. — Halál esetén a kártérítés áll a temetkezési költségből 25 frt. erejéig, és egy járadékból, mely az özvegy nőnél annak haláláig a kereset 20°/_o-a, özvegy férfinél annak újabb házasságáig a kereset 10°/_o-a; továbbá minden törvényes gyermeknél annak 15. életévéig a kereset 15°/_o-a, teljes árváknál 20°/_o-a, minden törvénytelen gyermeknél 10°/_o. Az özvegy és gyermekek járadéka együttvéve meg nem haladhatja a kereset 50°/_o-át. Fölmenőknél, ha az elhalt azok egyetlen

kenyérkeresője volt, azok haláláig vagy szegénységük tartamára, a járadék a kereset 20°/_o-a. Ha az özvegy nő újból férjhez megy, évi járadékának háromszorosát kapja végkielégítésül (5—8. §§.).

A kártértés alakja, a járadék, azzal igazoltatik, hogy az jobban megfelel a munkás által szenvedett kárnak, s hogy a tőkekárpótlás mellett a munkás végül mégis a szegényápolás terhére eshetik. A százalékok nagysága igazoltatik azzal, hogy a keresetképtelen munkásnak nincs annyira szüksége, mint a dolgozónak, hogy a hátramaradottak a munkás életében is csak a kereset bizonyos részét kapták, és a járadéknak nagyobb százalékokban való megszabása nagyon megterhelte volna az ipart. Az özvegy nőt újbóli házassága esetén azért nem tartották tanácsosnak mindentől elütni, nehogy a vadházasságok előmozdítassanak. A carentialis időt, vagyis azt, hogy a kártérítés csak bizonyos idő múlva kezdődik, indokolja az, hogy a sok ideiglenes munkaképtelenség rendezését nem lehet egy távoli központi szervezetre bízni. Itt csak a helyi szervezetű betegségi segély lehet megfelelő, annál is inkább, mert az ideiglenes munkaképtelenségnél igen nagy a színlelés is, a miért a biztosító intézetek a rövid munkaképtelenségeket mindig vonakodtak a baleset elleni biztosításba bevonni. A baleset elleni biztosításnak ily korlátozása ezen kívül igen megkönnyíti az ipar terheit.

A biztosítás szervezete. — A biztosítás a kölcsönösségre alapított e célra felállítandó intézetek által történik. Rendszerint minden tartományra egy-egy intézet jut. De lehet két kisebb országnak egy közös intézete, és egy nagyobb országnak több intézete is. Minden ily esetekben a tartományi bizottságok meghallgatandók. A belügyminiszter az ily intézetek határait megváltoztathatja, többeket összeolvaszthat és egyes intézetet több intézetre fölbonthat. Az intézetek állami ellenőrzés alatt állanak. — Az intézetek tagjai a vállalkozók és a biztosított munkások és tiszték. — Az intézetek igazgatóságát három egyenlő részben a vállalkozók és az alkalmazottak által választott és a belügyminiszter által az illető vidéknek a viszonyokkal ismerős lakóiból kinevezett tagok alkotják, kik elnöküket maguk választják (9—12. §§.).

A magántársulatok kizárását illetőleg, a törvényjavaslat kezdettől fogva ugyanazt az álláspontot foglalta el, hogy ott, hol az állam a biztosítást kötelezővé teszi, gondoskodnia kell oly intézetekről is, melyek a biztosítást, mert nem nyeréskednek

olcsóbban és biztosabban végezhetik. A szervezet alapjául az eredeti javaslat a kereskedelmi- és ipar-kamarákat vette föl, de a bizottság foederalistikus többsége a tartományokhoz kívánta kötni az intézetek szervezetét, a mit a tartományoknak nemcsak történelmi, hanem különböző gazdasági egyediségével is igyekezett indokolni. Ezzel szemben a német kisebbség a foglalkozási szövetkezetekre kívánta fektetni a szervezeteket, hivatkozva az ezen alapon keletkezett segély-pénztáraknak és társládáknak ez alapot igazoló eredményére. Az engedmény azonban, melyet ezzel szemben a többség a kisebbségnek adott, nem ment többre, mint hogy a belügyminiszternek az intézetek határainak megjelölése tekintetében igen széles jogok adattak, s hogy a törvény későbbi szakaszai közé a foglalkozási szövetkezetek is fölvétettek, de pusztán fakultatív jelleggel.

Alapszabályok, veszély fokozatok, tartaléktőke, tőkefedezet és hozzájárulás. — Minden biztosítóintézetnek egy, a belügyminiszter által kiadott minta szerint szerkesztett alapszabálylyal kell birni, mely a belügyminiszter jóváhagyása alá tartozik és az által esetleg módosítható. — A biztosított üzemek a velök járó veszély fokozata szerint különböző osztályokba soroltatnak. Az osztályok megállapítása számszerűleg akkép történik, hogy a legveszélyesebb üzemek átlagos mértéke 100-ban állapittatik meg, és minden más üzem veszélyességének foka százaléktételekben szabatik meg. — A tartalék képzésére szolgáló járulék magasságát a belügyminiszter határozza meg. E tartalék a kötelezettségek fedezetére szolgáló alap 10⁰/₀-ánál nagyobb nem lehet. A tartalék ²/₃ része az intézet külön tartalékát alkotja, ¹/₃ része egy közös tartalék képzésére szolgál. — A biztosítási technika elvei alapján kiszámítandó fedezet előteremtésére szolgáló díjak, továbbá a kezelési költségekhez és a tartalék képzéséhez szükséges összegek a tagok hozzájárulása által szerzendők be, mely hozzájárulás a biztosítottak keresetének mérve szerint állapítatnak meg, úgy azonban, hogy az 1,200 frtot meghaladó kereset nem jó tekintetbe. A biztosítási díjak államilag jóváhagyott tarifa szerint szabotnak ki, a tarifa ismét ezen hozzájárulási tétel szerint állapittatik meg, mely minden egyes veszély fokozat százaléka és a kereset minden forintja után számittatik ki. — A hozzájárulásból 10⁰/₀ a biztosítottakat, 90⁰/₀ a vállalkozókat terheli (13—17. §§.)

Ez intézkedések közül kettő bir elvi fontossággal. Az

egyik az, hogy a hozzájárulás a tőkefedezet és nem a két évi szükséglet arányos kivetése útján történik. A másik az, hogy a hozzájárulás, habár igen kis részben, a munkásokat is terheli. Lássuk ezeket egyenkint :

Az elsőt illetőleg meg kell jegyezni, hogy ha a biztosítási díjak az úgynevezett biztosítási technika elvei szerint szabotnak meg, akkor a számítás alapjául a baleseti statisztika átlagos eredményei szolgálnak. Ez esetben tehát a biztosítási hozzájárulás előre tudható és állandó. Ellenben, ha a biztosítási díjak az évi szükségletek szerint állapítatnak meg, illetőleg vettetnek ki arányosan, akkor a biztosítási hozzájárulás változó és bizonytalan. De van még egy különbség. S ez az, hogy a biztosítás-technikai eljárásnál minden baleset után a fizetendő járadékot bizonyos évek sorára szolgáltató tőkére kell gondoskodni, mely a baleset alkalmával azonnal külön tartalékba helyeztethessék, s hogy ennek következtében a biztosított munkás után fizetendő évi hozzájárulásnak oly nagynak kell lennie, hogy abbólily tőke keletkezhesse. Ellenben a kivetési rendszerrel csak az egyes évi járadékokról kell gondoskodni. Más szóval az utóbbi eljárás mellett a hozzájárulás eleinte, midőn még kevés a baleset, igen csekély lesz, de csakhamar növekedni fog, mert a már fizetendő járadékokhoz mindig újabb járadékok fognak jönni, és így a növekedés tartani fog mindaddig, míg a már bekövetkezett balesetek után fizetendő járadékokból a biztosítottak elhalálása folytán évenként ugyanannyi járadék szűnik meg, mint a hány új járadék keletkezik az újabb balesetek következtében. A bizottság kisebbsége által is dicsérően kiemelt osztrák biztosítási szakember, Kaan számítása szerint, a két rendszer hozzájárulási szükséglete számokban következőleg nézne ki : 600,000 munkást véve föl, átlag 300 forint keresettel, a tőkefedezeti rendszerrel egy munkásra 3 frt. 39 kr. esik évenként. Ellenben a kivetési rendszerrel esik egy-egy munkásra az

1. évben	0'15 frt.
10. »	2'26 »
17. »	3'29 »
20. »	3'75 »
30. »	4'57 »
40. »	5'03 »
50. »	5'31 »
60. »	5'49 »

70. évben	5'61	frt.
80. »	5'69	»
90. »	5'75	»

Az első években tehát a kivetési rendszer hasonlíthatatlanul olcsóbb, de ezen előnyét csakhamar elveszti és folyton drágább lesz; már a 17. évben eléri a tőkefedezeti rendszer szerint fizetendő járulékot, és azután is folyton emelkedik egész a 90. évig, a melyben aztán megállapodásra jut. Az osztrák kormány és törvényhozás egyértelműleg a tőkefedezeti rendszert fogadta el, mint biztosabbat és komolyabbat, mely az eddigi magán biztosítási társulatoknál kötött biztosítások után különben is megszokott és végül, mint olyat, mely az állami hozzájárulást nélkülözhetővé teszi, míg a kivetési rendszerrel a hosszas emelkedés és végül nagyon felnőtt teher mellett az állami hozzájárulás majdnem kikerülhetetlen.

A munkások hozzájárulását illetőleg nem volt ily egyetértés a különböző pártok közt. A kormány javaslata a munkások hozzájárulását azzal indokolta, hogy nem minden baleset származik feltétlenül az üzem természetéből, hogy egyik-másik magát a munkást is terheli. Még több súlyt fektetett azonban azon erkölcsi érvre, hogy ha a munkás nem vesz részt a költségekben, idegenül fog az intézménnyel szemben állni, annak kizsákmányolását majdnem dicséretes cselekedetnek fogja tekinteni, a nélkül, hogy annak jótéteményeiért magát kötelezettnek érezné. De ha ő maga is fizet bármi keveset annak költségeihez, akkor érdeke köti az intézményhez, és annak mások által való lelkiismeretlen kizsákmányolásánál magát is megkárosítottnak fogja tartani. S habár az igen kis fizetéses munkásnál az egész hozzájárulást a vállalkozó lesz kénytelen viselni, a fönnebb említett ethikai czélok még is el fognak éretni. A bizottság többsége helyeselte a kormány álláspontját. A kisebbség ellenben elvetette a munkások hozzájárulását. Ez eljárása indokolására hivatkozott arra, hogy a balesetek a termelési költségek alkatrészét képezik; hogy a vállalkozók által már eddig kötött biztosítási szerződéseknél a vállalkozók úgy is egészen maguk fizetik a biztosítási díjakat; s hogy a mily jogosult a munkás hozzájárulása a betegségi biztosításhoz, mely egy általános, mindenemberrel közös baj, a megbetegedés ellen védi őt, annyira igazságtalan volna őt megadóztatni egy olyan baj elleni védekezésnél, mely a gyári üzem természetéből folyva, csak is őt sújtja. Az erkölcsi

szempontokra végül azzal felel a kisebbség, hogy vagy valóban a munkás fizeti a törvény által kiszabott hozzájárulást és akkor anyagi helyzete rosszabbra fordul; vagy úgy is a gyáros fizeti tényleg a teljes összeget, és akkor az egésznek nincs értelme. A törvényben a kormány eredeti javaslata jutott kifejezésre.

Ezzel befejezhetem a munkások baleset elleni biztosítását szabályozó törvény ismertetését, mert a hátralevő szakaszok már csak alárendelt jelentőségűek. És csak annyit akarok még megjegyezni, hogy a baleset elleni biztosítást csakhamar követte annak természetes kiegészítője: a betegségség elleni biztosítás, az 1888. márczius 30-iki törvénnyel, s így a kisebbség óhaja legalább e részben teljesedésbe ment.

LÁNG LAJOS.